

*Андрій Михайлович Цветков,
науковий співробітник*

*Науково-дослідного інституту приватного права
та підприємництва імені Ф. Г. Бурчака НАПрН України,
кандидат юридичних наук
ORCID: 0000-0002-3239-322X*

ТЕОРЕТИЧНІ І ЗАКОНОДАВЧІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕНЬ: «ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ», «БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ» І «БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ» ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ

Постановка проблеми. Фінансова система є однією із важливих складових сучасної ринкової економіки. В умовах євроінтеграційних процесів і воєнного стану зростає інтерес до різних аспектів банківської діяльності, включаючи визначення понятійного апарату, як на законодавчому рівні, так і в наукових дослідженнях. У дослідженнях вчених, як економістів, так і юристів, немає єдиної думки щодо визначення поняття «банківська операція», зокрема співвідношення понять «банківська діяльність», «банківська послуга».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем правового регулювання банківської діяльності, банківських операцій і банківських послуг присвячені праці багатьох вітчизняних вчених, серед них: Є. Алісов, І. Безклубий, М. Біленко, Л. Воронова, О. Дзера, О. Дзюблюк, І. Заверуха, О. Качан, О. Костюченко, Т. Латковська, О. Орлюк, А. Селіванов, Л. Снігурська, Н. Фукс та ін.

Метою статті є формулювання власного визначення поняття «банківська операція» і «банківська послуга», співвідношення цих термінів на основі проаналізованих наукових праць і чинних нормативно-правових актів України.

Методологія дослідження. Методологічною основою здійснення статті є діалектичний метод, який ґрунтує взаємозв'язок і взаємозумовленість усіх соціальних процесів та суспільних явищ. Також використовувались такі наукові методи, як: логічний, історико-правовий, порівняльно-правовий, метод системно-структурного і структурно-функціонального аналізу.

Виклад основного матеріалу. Після підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (далі – Угода про асоціацію) [1] в умовах воєнного часу стає актуальною тема тлумачення термінів та сутності: «фінансова послуга», співвідношення понять «банківська послуга» та «банківська операція».

Передусім звернемось до етимології поняття «послуга». У тлумачних словниках термін «послуга» (англ. service) – це дія, результат якої споживається в процесі її виконання. Послуги являють собою діяльність індивіда на користь іншої особи [2, с. 1080].

Якщо звернутись до п. 17 абз. 1 ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів» послуга – це діяльність виконавця з надання (передачі) споживачеві певного визначеного договором матеріального чи нематеріального блага, що здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб [3].

Відповідно до ч. 1 ст. 901 Цивільного кодексу України за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором [4].

Отже, досліджуючи зміст визначень «банківська послуга» і «банківська операція», необхідно насамперед звернутись до поняття «фінансова послуга», оскільки ринок фінансових послуг є основою економіки держави, по відношенню до його різновиду – банківських послуг.

Наведемо законодавче визначення зазначеного терміна, згідно із п. 64 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» фінансова послуга – операція або декілька операцій, пов'язаних однією правовою метою, з фінансовими засобами, що здійснюються в інтересах інших осіб, ніж надавач такої фінансової послуги, а також послуги, прямо визначені спеціальними законами, як фінансові послуги. Видами фінансових послуг є: страхування; надання коштів і банківських металів у кредит; залучення коштів і банківських металів, що підлягають поверненню; фінансовий лізинг; факторинг; надання гарантій; торгівля валютними цінностями; фінансові платіжні послуги; фінансові послуги, що надаються в межах професійної діяльності на ринках капіталу, передбаченої частиною другою ст. 41 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»[5].

Також окремо слід приділити увагу такому різновиду фінансових послуг, як платіжна послуга і його визначенню в Законі України «Про платіжні послуги». Відповідно до пп. 57 і 58 ч. 1 ст. 1 наведеного Закону платіжна операція – це будь-яке внесення, переказ або зняття коштів незалежно від правовідносин між платником і отримувачем, які є підставою для цього; а платіжна послуга – це передбачена цим Законом діяльність надавача платіжних послуг з виконання та/або супроводження платіжних операцій [6].

Статтею 5 Закону України «Про платіжні послуги» перелічені види платіжних послуг. До фінансових платіжних послуг належать такі послуги: послуги із зарахування готівкових коштів на рахунки користувачів, а також усі послуги щодо відкриття, обслуговування та закриття рахунків (крім електронних гаманців); послуги із зняття готівкових коштів з рахунків користувачів, а також усі послуги щодо відкриття, обслуговування та закриття рахунків (крім електронних гаманців); послуги з виконання платіжних операцій із власними коштами користувача з рахунку / на рахунок користувача (крім платіжних операцій з електронними грошима), у тому числі: виконання кредитового переказу; виконання дебетового переказу; виконання іншої платіжної операції, зокрема з використанням платіжних інструментів; послуги з виконання платіжних операцій з рахунку / на рахунок користувача (крім платіжних операцій з електронними грошима), за умови, що кошти для виконання платіжної операції надаються користувачу надавачем платіжних послуг на умовах кредиту, у тому числі: виконання кредитового переказу; виконання дебетового переказу; виконання іншої платіжної операції, зокрема з використанням платіжних інструментів; послуги з емісії платіжних інструментів та/або здійснення еквайрингу платіжних інструментів; послуги з переказу коштів без відкриття рахунку; послуги з випуску електронних грошей і виконання платіжних операцій з ними, у тому числі відкриття та обслуговування електронних гаманців. До нефінансових платіжних послуг належать: послуги з ініціювання платіжної операції; послуги з надання відомостей з рахунків [6].

До надавачів платіжних послуг належать: банки, філії іноземних банків; платіжні установи, зокрема, малі платіжні установи; філії іноземних платіжних установ; установи електронних грошей; фінансові установи, що мають право на надання платіжних послуг; оператори поштового зв'язку; надавачі нефінансових платіжних послуг; Національний банк України; органи державної влади, органи місцевого самоврядування.

Отже, можна зробити висновок, що одними із основних надавачів платіжних послуг є банки. Своєю чергою банківська діяльність є однією із складових фінансової діяльності держави. Поняття «банківська діяльність» тісно пов'язане з поняттям «банк», а сам банк є особливим фінансовим інститутом, який покликаний здійснювати банківську діяльність [7].

Як зазначала професор Л. Воронова, визначення поняття «банк», яке наведено законодавцем у ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність», зумовлено підходом законодавця до визначення змісту іншої фундаментальної категорії – банківської діяльності. Запропоноване нормативне визначення категорії «банківська діяльність» фактично зводить її зміст лише до трьох банківських операцій, які банки мають право здійснювати на підставі банківської ліцензії. Але, безумовно, зміст цієї категорії набагато ширше, оскільки: по-перше, надаючи клієнтам банківські послуги, банки здійснюють значно більшу кількість банківських операцій, перелік яких наведено

у ст. 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність»; по-друге, при здійсненні власної діяльності банки вступають не лише у приватноправові відносини з клієнтами з метою надання їм банківських послуг, а й стають учасниками широкого кола правовідносин, які виникають у процесі державного регулювання банківської діяльності та регулюються імперативним методом [8, с. 305].

Для формулювання визначення «банківська операція» необхідно звернутися до етимології, проаналізувати наукові праці провідних вчених та чинне законодавство України.

Досліджуючи термін «банківська операція», передусім треба зрозуміти етимологію слова «операція» (походить від лат. *operatio* – дія, вплив). Тож звернемось до тлумачення, яке надав професор І. Безклубий, це поняття, що охоплює значне економічне та правове навантаження, тому що воно обов'язково має відображатись у переліку юридичної термінології [9, с. 69].

Професор А. Селіванов вважає, що банківські операції, які відображають банківську діяльність, це, по суті, угоди, які за своєю правовою природою спрямовані на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків. Вони становлять предмет діяльності банків, наприклад, приймання вкладів, облік векселів, відкриття банківського рахунку та ін. [10, с. 26].

Як зазначала Т. Латковська, банківською операцією слід визначати сукупність взаємопов'язаних, юридично зумовлених, систематичних дій спеціальних суб'єктів (банків), наділених особливою правоздатністю, відповідно до установчих документів і наданої НБУ ліцензії з дотриманням установлених правил, стандартів і нормативів, об'єктом яких можуть бути кошти, цінні папери, дорогоцінні метали та каміння тощо та які здійснюються на підставі укладеного договору і відповідно до чинного законодавства та нормативних актів НБУ [11, с. 9].

У цьому контексті варто наголосити, що у ст. 3 «Банківські операції» Закону УРСР «Про банки і банківську діяльність» від 20 березня 1991 року № 872-ХІІ (втратив чинність) містився вичерпний перелік з 16 пунктів банківських операцій, що можуть здійснювати банки на території України [12]. Проте у згаданому Законі у ст. 25 також зазначалось, що комерційні банки здійснюють на договірних умовах кредитно-розрахункове, касове та інше банківське обслуговування підприємств, установ, організацій і громадян шляхом виконання операцій і надання послуг.

На сьогодні поняття «банківська операція» визначається у частині першій ст. 339 Господарського кодексу України: «Фінансове посередництво здійснюється банками у формі банківських операцій. Основними видами банківських операцій є депозитні, розрахункові, кредитні, факторингові та лізингові операції». Однак положення частини другої ст. 339 Господарського кодексу містить бланкетну норму, що перелік банківських операцій визначається законом про банки і банківську діяльність [13]. Проте в силу Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» відповідні правові норми втрачать силу через шість місяців з дня набрання цим законом чинності [14].

Згідно зі ст. 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банк має право надавати банківські та інші фінансові послуги (крім страхування), а також здійснювати іншу діяльність, визначену в цій статті, як у національній, так і в іноземній валюті [15].

Банк має право здійснювати банківську діяльність на підставі банківської ліцензії шляхом надання банківських послуг. Банк здійснює професійну діяльність на ринках капіталу на підставі ліцензії, що видається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

До банківських послуг належать:

1) залучення коштів і банківських металів, що підлягають поверненню, від необмеженого кола осіб; 2) відкриття та ведення поточних (розрахункових, кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, і рахунків умовного зберігання (ескроу); 3) надання коштів і банківських металів у кредит за рахунок залучених у вклади (депозити), зокрема на поточні рахунки, коштів і банківських металів від власного імені, на власних умовах та на власний ризик. Банківські послуги дозволяється надавати виключно банку.

Отже, виходячи з наведених правових норм, у ще чинному Господарському кодексу України та у Законі України «Про банки і банківську діяльність» необхідно розрізняти поняття «банківська послуга» та «банківська операція», які необхідно розглядати в різній сутності цих визначень.

Як, слушно зазначають науковці О. Дзера і М. Біленко, банківські послуги за своєю природою є нематеріальними, абстрактними, тобто не мають конкретної товарної форми і набувають реальних рис через майнові договірні відносини. З огляду на те, що «банківська послуга» – категорія бага-

тогранна і складна, а ринок банківських послуг є найбільш динамічним із-поміж інших, великий асортимент і різноманіття банківських послуг, що вирізняються за формою та змістом, ще більше ускладнюють ситуацію, сприяючи довільному використанню цього поняття. У дослідженні поняття «банківські послуги» ключовими залишаються питання дефініції терміна «послуга» та опису властивих банківським послугам характеристик [16, с. 32].

Ну думку І. Безклубого, у широкому розумінні надання банківських послуг є професійною діяльністю банківської установи, спрямованою на задоволення потреб споживачів із метою отримання прибутку. У вузькому розумінні банківська послуга є комплексом правомірних дій банку щодо фінансових активів, у процесі яких задовольняються вимоги споживача. Вчений звертає увагу на те, що банк і його потенційний клієнт можуть досягти певного економічного результату, що передбачається під час надання послуги, лише за умови укладення відповідного банківського договору, який є необхідною частиною юридичного оформлення банківської послуги [9, с. 67].

Академік В. Луць, досліджуючи договори про надання послуг, зазначає, що основною відмінністю їх від договорів про виконання робіт є те, що надання послуги невіддільне від діяльності особи – послугонадавача і результатом такої діяльності є процес надання послуги, на відміну від договорів підряду, де результатом є певний осяжний матеріальний результат [17, с. 171].

Слід погодитись з висновком І. Безклубого, що надання банківських послуг можна здійснювати не лише шляхом волевиявлення сторін і відповідного укладання двостороннього правочину, тобто договору. Він визначає банківський правочин, як дію, що зумовлена спеціальною правоздатністю банку, який надає фінансові послуги клієнтам (юридичним чи фізичним особам) шляхом здійснення відповідних банківських операцій, що спрямована на досягнення певного правового результату [9, с. 68].

Необхідно зазначити, що у ч. 2 ст. 125 підрозділу 6 «Фінансові послуги» Угоди про асоціацію вживається саме термін «банківські послуги та інші фінансові послуги» та дається перелік цих послуг [1].

Натепер основним документом у сфері гармонізації банківського права, який визначає «дорожню карту» реалізації положень Угоди про асоціацію у банківській сфері, виступає Стратегія розвитку фінансового сектору України, що була затверджена рішенням Правління Національного банку України від 29 серпня 2023 року № 299-рш [18].

Висновки. Виходячи з аналізу чинного законодавства України та досліджень вітчизняних вчених, можна дати таке визначення банківським послугам – це професійна діяльність банківських установ, які працюють на підставі банківської ліцензії шляхом надання наступних послуг юридичним та фізичним особам як у національній, так і в іноземній валюті з метою отримання прибутку: 1) залучення коштів і банківських металів, що підлягають поверненню, від необмеженого кола осіб; 2) відкриття та ведення поточних (розрахункових, кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання (ескроу); 3) надання коштів і банківських металів у кредит за рахунок залучених уклади (депозити), зокрема на поточні рахунки, коштів і банківських металів від власного імені, на власних умовах та на власний ризик.

На нашу думку, виходячи з аналізу різних наукових підходів до трактування визначення поняття «банківської операції» та його законодавче тлумачення, необхідно уточнити його разом з його основними ознаками. Пропонуємо таке формулювання: «Банківські операції – це сукупність конкретних пов'язаних між собою регулярних дій банківської установи, яка має ліцензію Національного банку України, та здійснені відповідно до стандартів і нормативів банківські послуги, передбачені статтею 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» на підставі договору».

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Том 1. Стор. 83. Ст. 2125.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с. URL: <https://archive.org/details/velykyislovnyk/page/1080/mode/lup?view=theater> (дата звернення: 16.03.2025)

3. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 року № 1023-XII. *Верховна Рада України* (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення: 17.03.2025)
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 17.03.2025)
5. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 року № 1953-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (дата звернення: 17.03.2025)
6. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 року № 1591-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#> (дата звернення: 17.03.2025)
7. Цветков А. М. Поняття та сутність банківської діяльності в умовах євроінтеграції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 478–481. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/111>
8. Фінансове право: підручник / Є. О. Алісов, Л. К. Воронова, С. Т. Кадькаленко та ін.; керівник авт. колективу і відп. ред. Л. К. Воронова. Харків: Фірма «Консум», 1999. 496 с.
9. Безклубий І. А. Банківські правочини: монографія. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 456 с.
10. Банківське право України: навчальний посібник / кол. авт.: А. М. Жуков, А. Ю. Іоффе, В. Л. Кротюк та ін. / за заг. ред. А. О. Селіванов. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. 384 с.
11. Латковська Т. А. Фінансово-правове регулювання організації та функціонування банківської системи в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2008. 36 с.
12. Про банки і банківську діяльність: Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки від 20.03.1991 року № 872-XII (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-12/ed19910320#Text> (дата звернення: 17.03.2025)
13. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 436-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 17.03.2025)
14. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 року № 4196-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 17.03.2025)
15. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 року № 2121-III. Відомості Верховної Ради України. 09.02.2001 р. № 5. Ст. 30.
16. Дзера О. В., Біленко М. С. Категорія «банківська послуга»: визначеності і особливості. *Нове українське право*. 2022. Вип. 1. С. 29–34. <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.1.4>
17. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності: навч. посіб. / Прикарпат. ун-т ім. В. С. Стефаника. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 556 с.
18. Стратегія розвитку фінансового сектору України, затверджена рішенням Правління Національного банку України 29.08.2023 року № 299-рш. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=12 (дата звернення: 17.03.2025)

References

1. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2014. № 75. Tom 1. Stor. 83. St. 2125.
2. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) / Uklad. I holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin: VTF «Perun», 2005. 1728 s. URL: <https://archive.org/details/velykyslovnyk/page/1080/mode/1up?view=theater> (data zvernennia: 16.03.2025)
3. Pro zakhyst prav spozhyvachiv: Zakon Ukrainy vid 12.05.1991 roku № 1023-XII. Verkhovna Rada Ukrainy. (vtratyv chynnist). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (data zvernennia: 17.03.2025)
4. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 roku № 435-IV. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (data zvernennia: 17.03.2025)
5. Pro finansovi posluhy ta finansovi kompanii: Zakon Ukrainy vid 14.12.2021 roku № 1953-IX. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (data zvernennia: 17.03.2025)
6. Pro platizhni posluhy: Zakon Ukrainy vid 30.06.2021 roku № 1591-IX. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#> (data zvernennia: 17.03.2025)
7. Tsvietkov A. M. Poniattia ta sutnist bankivskoi diialnosti v umovakh yevrointehratsii Ukrainy. Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal. 2024. № 1. S. 478–481. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/111>
8. Finansove pravo: Pidruchnyk / (Alisov Ye. O., Voronova L. K., Kadkalenko S. T. ta in.); Kerivnyk avt. Kolektyvu i vidp. red. Voronova L. K. Kharkiv: Firma «Konsum», 1999. 496 s.
9. Bezklubyi I. A. Bankivski pravochyny: Monohrafiia. Kyiv: Vydavnychi Dim «In Yure», 2007. 456 s.

10. Bankivske pravo Ukrainy: navchalnyi posibnyk. Kol. avt.: A. M. Zhukov, A. Iu. Ioffe, V. L. Krotiuk ta in. / Za zah. red. A. O. Selivanov. Kyiv: Vydavnychiy Dim «In Yure», 2000. 384 s.
11. Latkovska T. A. Finansovo-pravove rehuliuвання orhanizatsii ta funktsionuvannya bankivskoi systemy v Ukraini ta zarubizhnykh krainakh: porivnialno-pravovy analiz : avtoref. dys. ... dokt. yuryd. nauk: 12.00.07. Odesa, 2008. 36 s.
12. Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 20.03.1991 roku № 872-XII (vtratyv chynnist). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-12/ed19910320#Text> (data zvernennia: 17.03.2025)
13. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 roku № 436-IV. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (data zvernennia: 17.03.2025)
14. Pro osoblyvosti rehuliuвання diialnosti yurydychnykh osib okremykh orhanizatsiino-pravovykh form u perekhidnyi period ta obiednan yurydychnykh osib: Zakon Ukrainy vid 09.01.2025 roku № 4196-IX. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (data zvernennia: 17.03.2025)
15. Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 07.12.2000 roku № 2121-III. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 09.02.2001 r. № 5. St. 30.
16. Dzera O. V., Bilenko M. S. Katehoriia «bankivska posluha»: vyznachenosti i osoblyvosti. *Nove ukrainske pravo*. 2022. Vyp. 1. S. 29–34. <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.1.4>
17. Luts V. V. Kontrakty u pidpriemnytskii diialnosti: navch. posib. / Prykarp. un-t im. V. S. Stefanyka. Kyiv: Yurinkom Inter, 1999. 556 s.
18. Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy, zatverdzhena rishenniam Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy 29.08.2023 roku № 299-rsh. Natsionalnyi bank Ukrainy. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=12 (data zvernennia: 17.03.2025)

Цветков А. М. Теоретичні і законодавчі підходи до визначення «фінансові послуги», «банківські послуги» і «банківські операції» та їх співвідношення

У статті розглянуто історичний, науковий і законодавчий підхід до визначення поняття «фінансові послуги», «банківські послуги» та «банківські операції». Систематизовано різні тлумачення банку в наукових статтях, монографіях та підручниках. Слід констатувати, що серед науковців немає єдиної думки щодо трактування поняття банківські послуги, що зумовлює необхідність подальшого вивчення відповідного визначення. Обґрунтовується, що поняття «фінансові послуги» тісно пов'язане з поняттями «платіжні послуги» та «банківські послуги». Також зазначається, що законодавець ототожнює поняття «банківська діяльність» з частиною операцій, здійснюваних банківськими установами. Розрізняються поняття «банківська послуга» і «банківська операція», які розглядаються в різній сутності цих визначень, виходячи з наведених правових норм чинного законодавства України. Підкреслюється, що згідно з ч. 2 ст. 125 підрозділу 6 «Фінансові послуги» Угоди про асоціацію вживається саме термін «банківські послуги та інші фінансові послуги» та дається перелік цих послуг.

Робиться акцент на тому, що натеper основним документом у сфері гармонізації банківського права, який визначає «дорожню карту» реалізації положень Угоди про асоціацію у банківській сфері, є Стратегія розвитку фінансового сектору України. Докладний аналіз різних наукових підходів до трактування поняття «банківські послуги» і «банківські операції» дав змогу запропонувати авторське визначення досліджуваних термінів у Законі України «Про банки і банківську діяльність».

Ключові слова: послуги, фінансові послуги, платіжні послуги, банківська діяльність, банківські послуги, банківські операції, Європейський Союз, Національний банк України.

Tsvytkov A. M. Theoretical and legislative approaches to the definition of «financial services», «banking services» and «banking operations» and their correlation

The article examines the historical, scientific and legislative approach to the definition of the concept of «financial services», «banking services» and «banking operations». Various interpretations of the bank in scientific articles, monographs and textbooks are systematized. It is also noted that the legislator identifies the concept of «banking activity» with part of the operations carried out by banking institutions. There is a distinction between the concepts of «banking service» and «banking operation», which are considered in different essences of these definitions. based on the above legal norms of the current legislation of Ukraine. It is emphasized that according to Part 2 of Article 125 of Subsection 6 «Financial Services» of the Association Agreement, the term «banking services and other financial services» is used, and a list of these services is given.

The emphasis is placed on the fact that currently the main document in the field of harmonization of banking law, which defines the «roadmap» for the implementation of the provisions of the Association Agreement in the banking sector, is the Strategy for the Development of the Financial Sector of Ukraine. A detailed analysis of various

scientific approaches to the interpretation of the concepts of «banking services» and «banking operations» made it possible to propose an author's definition of the terms under study in the Law of Ukraine «On Banks and Banking Activities».

Based on the analysis of the current legislation of Ukraine and research by domestic scientists, the following definition of banking services can be given – this is the professional activity of banking institutions that operate on the basis of a banking license by providing the following services to legal entities and individuals in both national and foreign currency for the purpose of making a profit: 1) attracting funds and bank metals that are subject to return from an unlimited number of persons; 2) opening and maintaining current (settlement, correspondent) accounts of clients, including in bank metals, and escrow accounts; 3) providing funds and bank metals on credit at the expense of funds and bank metals attracted in deposits, including in current accounts, in their own name, on their own terms and at their own risk.

In our opinion, based on the analysis of various scientific approaches to the interpretation of the definition of the concept of «banking transaction» and its somewhat broad legislative interpretation, it is necessary to clarify and narrow it along with its main features. We propose the following formulation: «banking transactions are a set of specific, interconnected regular actions of a banking institution that has a license from the NBU and performs banking services in accordance with the standards and regulations stipulated in Article 47 of the Law of Ukraine «On Banks and Banking Activities» on the basis of a contract».

Key words: services, financial services, payment services, banking activities, banking services, banking transactions, European Union, National Bank of Ukraine.

DOI: 10.33663/2524-017X-2025-16-334-340